

Een strandloper en andere Temminck soorten

Chris van Deursen

Wel eens een Temmincks Strandloper gezien? Waarom heet dat vogeltje zo en wie of wat er schuilt er achter die persoonsnaam? Een klein portretje derhalve.

Coenraad Jacob Temminck stamde uit een patriciërsfamilie en werd op 31 maart 1778 te Amsterdam geboren, waar zijn vader, Jacob Temminck, thesaurier der Oost-Indische Compagnie was. Op 17-jarige leeftijd werd Jacob algemeen vendumeester bij de genoemde Compagnie. Temminck's vader bezat een kleine vogelverzameling en had voorliefde voor de natuurgeschiedenis. Hierin ligt de aanleiding van "den lust des jongelings" om natuurproducten te verzamelen, af te beelden en te beschrijven. Deze liefhebberij werd een levenstaak en in plaats van koopman werd Temminck natuurhistoricus en ontwikkelde zich tenslotte "tot een systematische zoöloog van de hoogste stempel". Hij maakte vele buitenlandse reizen, waarbij allerlei connecties met natuurkundigen werden aangeknoopt. Daardoor, en dankzij ruime middelen, breidde zijn naturaliën verzameling zich steeds meer uit. In 1820 kreeg Temminck het voor elkaar dat zijn collecties door het Rijk werden overgenomen en hij directeur werd van het tegelijkertijd gestichte Rijksmuseum van Natuurlijke Historie. Hij bleef dat tot zijn dood op 30 januari 1858.

Temminck nam zijn werk zeer serieus en publiceerde veel, voornamelijk in het Frans, toen nog de taal die vele onderzoekers gebruikten. Zijn eerste publicatie was een systematische catalogus van zijn collectie opgezette vogels en apen. Spoedig daarna verscheen het 1e deel van zijn "Histoire naturelle generale des Pigeons", een werk met fraaie gekleurde platen, dat hij overigens nooit voltooide. Dat kwam vermoedelijk omdat Temminck tussen 1813-1815 hetzelfde onderwerp opnieuw behandelde in zijn "Histoire naturelle des Pigeons et des Gallinaces". Het meest bekend werd echter zijn in 1815 verschenen "Manuel d'Ornithologie" waarvan tussen 1820 en 1840 een 2e verbeterde uitgave, in 4 delen, verscheen. Andere noemenswaardige werken zijn de "Monographies de Mammalogie" en het "Nouveau Recueil de planches coloriees d'Oiseaux" met 600 platen (een vervolg op het bekende "Planches enluminees" van De Buffon). Slechts de eerst vermelde boeken stammen uit dezelfde

periode, waarin ook het 5e deel van Nozeman's de "Nederlandsche Vogelen" (zie Fitis 2, 2010) verscheen.

Jacob Temminck, feitelijk grondlegger voor het huidige "Naturalis" in Leiden

Tot 1834 woonde Temminck 's winters te Amsterdam, nadien in Leiden vlakbij zijn museum; maar 's zomers verbleef hij op zijn geliefkoosde buiten "Wildlust" in Lisse. Naar tijdgenoten verzekerden voelde Temminck zich in het buitenleven bijzonder thuis. "Hij hield van varen en rijden, was landheer en landman tegelijk, maar zijn hoofdpassie was de jacht". Op 60-jarige leeftijd bezocht hij als ornitholoog-jager nog de stranden en velden van Texel en menige rariteit (o.a. Bartrams Ruiters (*Bartramia longicauda*)) heeft hij in ons land verzameld. Dichter bij huis, in zijn jachtveld het "Paardenkerkhof", onderhield hij een voor die tijd buitengewoon goede fazantenjacht.

Er is een aanzienlijk aantal diersoorten naar Temminck vernoemd. Naast de genoemde strandloper zijn dat o.a. de volgende vogels: T. Strandleeuwerik, T. Baardbuulbuul, T. Dikbekje, T. Jufferduif, T. Jungletimalia, T. Looftiran, T. Mierklauwier, T. Miervogel, T. Nachtzwaluw, T. Neushoornvogel, T. Renvogel, T. Saterhoen, T. Specht en T. Stekelstaart. Ook is ook een aantal zoogdieren naar hem vernoemd.

Temminck heeft die, naar hem genoemde, vogels en zoogdieren niet zelf beschreven, want in biologenland is het een ongeschreven regel nieuwe soorten niet naar zichzelf te benoemen.